

Karácsony a szerbekenél

A **karácsonyi** ünnepekört az egyházi előírások által szabályozott böjti időszak vezeti be, amelyben minden zsíros ételtől megtartóztatják magukat, és csak olajon főtt leveseket, tésztát, halat fogyaszthatnak. Hozzá kapcsolódik Szent Borbála (*Sveta Barbara*) napja, december 17-én, ilyenkor minden asszony búzát vet egy tálba és áldást kér az úrtól a búza kizöldüléséhez, hogy a következő évben bő termés legyen.

Szenteste (*Badnji dan*, a Gergely-naptár szerinti január 6-a) reggelén a családfő kimegy az erdőbe fiatal tölgyfaágért (*Badnjak*), amit este bevisz a házba, mézzel beken, búzaszemekkel meghint; ez pogány eredetű, de ma már a fiatal Kisztust szimbolizáló jelkép jelzi a karácsonyi ünnepek kezdetét. Ez régebben olyan nagy fadarab kellett hogy legyen, amely a karácsonyestét követő napon is égett. Ma már egy gallyal helyettesítik. Öt óra tájban a harang megszólalása jelzi a Szenteste (*Badnje veče*) beköszöntét. A házigazda feladata ilyenkor a szalma bevitele, amiből a lakás minden helyiségébe tettek – jelezvén, hogy készen állnak Jézust házukba fogadni. Ma már csak jelképesen, az asztal alá szórnak belőle. A Karácsony elengedhetetlen kelléke a kör alakú "nagy kalács" (*Veliki kolač*) középebe az úgynevezett rózsa kerül tésztából, ami megsütve rózsa alakban szétnyílik; ennek középebe egy szétvágott diót helyeznek, melynek belsejébe piros szalaggal átszótt bazsalikomot tesznek, továbbá díszítik kalász-, szőlővirág- vagy hordómintával melyek a bőség szimbólumai. A kalács rituális ételnek számít, és Karácsony első napján vagy Újévkor vágja fel a házigazda, miután háromszor megforgatta és meglocsolta borral. A vacsorát megelőzően egy kosárba kerül búza, árpa, kukorica, dió, aprópénz, piros alma, ráhelyezik a kalácsot, melléje pedig gyertyát állítanak; ezek a jólétet jelentik. A másik jellegzetes étel a *Česnica*, amely hagyományosan többféleképpen készülhet, a szerencsét hozó aprópénz viszont nem maradhat ki belőle. Ilyenkor gyakran esznek főtt búzát darálva (*koljivo*). Ezt cukorral, dióval, fahéjjal, mazsolával és citrommal ízesítik, főtt mandulával díszítik. Karácsony első és második napján már nem böjtös ételt fogyasztanak, hanem pecsenyehúst (*pečeno meso*); ez lehet birka-, bány-, vagy kakassült, de a legtöbb háznál a malacsültet helyezik előtérbe. A szerb házakban eredetileg nem szokás karácsonyfát állítani, de szokásosan így köszönnek: *Hristos se rodi* (Krisztus megszületett), erre a válasz: *Vaistinu se rodi* (Valóban megszületett). Egészen Újévig megmarad az üdvözlésnek ez a formája.